
■ SAMANTHA WYNNE-RHYDDERCH

71,200 MEGALITRES

The twelfth of August nineteen sixty-five:
the day my mother cried,
taken as a child to file
through Capel Celyn valley,

protesting, one final time. Four days on,
the flooding would begin.
The sun poured down, anglophone
onto six rows of onions

in the garden of Bryn Ifan. Upstairs
Beti Cae Fadog trimmed
geraniums, unable
to pack. The day following

was the day when the family dresser
would be emptied, upturned
almost like a makeshift raft.
The Drowning began after

dawn on the sixteenth, the 200 year-
old elms round the farmhouse
cut down, piled up like bodies,
burnt. The landmarks vanishing

within hours, the valley's perimeter
no longer boundary
of the known world, the children
overheard their parents' turns

---

przełożyła Elżbieta Wójcik-Leese ■

71200 MEGALITRÓW

Dwunasty sierpnia sześćdziesiąty piąty:
moja matka płacze –
dziecko w pochodzie przez
dolinę Capel Celyn.

Protest, ostatni. Za cztery dni zaczną
już zatapianie. Żar
leje się anglosasko
na sześć grządek z cebulą

u Bryna Ifana. Na piętrze Beti
Cae Fadog nie chce się
pakować, więc przycina
geranium. Następnego dnia

opróżniony został rodzinny kredens:
przewrócony, był jak
prowizoryczna barka.
Szesnastego z rana

zaczęło się Topienie. Wokół domu
dwustuletnie wiązy
ścięte, w kopcach jak ciała,
spalone. Drogowskazy

znikały pospiesznie, obwód doliny
nie był już granicą
znanego świata. Dzieci
słyszały, jak rodzice

of phrase: *compulsory purchase order*,
the whole story not quite known
until now: a livelihood
had just been stolen from them,

in code. Try to drain away, if you can,
from your head, the opaque
face of the lake, complicit
curator of drowned traces

of hearths and rooms, think of evictions, of
watching your chapel and
pub engulfed. In a silent
film on the net which lasts

ten seconds, the postman walks up to the
neat gate of Ty'n y Rhos.
The caption says that an old
man opens his front door for

the last time, only the curtains left, his
furniture carried out
the day before, like empty
coffins, the trellis demol-

ished. Like the title of a protest song,
the writing on the walls
remains: *Cofiwch Dryweryn*.
In those rare moments of drought,

the whole of our farm can be seen again.
Hundreds come from miles to
count the steps to the back door,
harder to endure than a

lake full of itself. That August when mum
was led to say goodbye
to the not yet submerged dead
forever, the tulips she'd

put on her young aunt's grave were seen eight days
later on the surface
of the reservoir as if
after a burial at sea.

mówili o „przymusowym wykupie”,
historii nie całkiem
znanej: życiu zabranym
im chyłkiem. Jeśli możesz,

osusz w swojej głowie matową tafłę
jeziora, winnego
strażnika zatopionych
śladów domowych ognisk;

pomyśl o eksmisjach, pochłanianym przez
wodę kościele czy
pubie. W niemy filmie w
Internecie – trwa dziesięć

sekund – listonosz podchodzi do schludnej
furtki Ty' n y Rhos.
Komentarz głosi: stary
mężczyzna otwiera drzwi

ostatni raz, w domu tylko zasłony,
meble wyniesiono
dzień wcześniej, jak puste trum-
ny, treliaż połamany.

Na ścianach widnieje napis jak tytuł
protest songu: „Cofiwch
Dryweryn”. W tak nielicznych
momentach suszy można

znowu zobaczyć całą naszą farmę.
Setkami przychodzą,
by liczyć stopnie do drzwi;
trudniej to znieść niż pełne

jezioro. Tego sierpnia, kiedy mama
żegnała jeszcze nie
zatopionych na zawsze
zmarłych, widziano osiem

dni później tulipany z grobu ciotki
unoszące się na
tafli zbiornika, jakby
po pochówku na morzu.